

EGE ÜNİVERSİTESİ ÖDEMiŞ SAĞLIK YÜKSEKOKULU ÖĞRENCİLERİNİN HIV / AIDS BİLGİ DÜZEYLERİNİN EĞİTİM ÖNCESİ VE SONRASINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

EVALUATION OF HIV / AIDS KNOWLEDGE LEVEL OF THE STUDENTS OF EGE UNIVERSITY ÖDEMiŞ HEALTH SCHOOL BEFORE AND AFTER EDUCATION

Sencer Ozan TOKER¹ Ülfet KÜÇÜKYILMAZ²

¹ Ege Üniversitesi Ödemiş Sağlık Yüksekokulu, İzmir.

² Tire Sağlık Meslek Lisesi, İzmir.

Anahtar Sözcükler: HIV/AIDS, eğitim, bilgi düzeyi, sağlık yüksekokulu, gençlik

Key Words: HIV / AIDS, education, knowledge level, health school, youth

ÖZET

AIDS (Edinsel Bağışıklık Yetmezliği Sendromu), halen tedavisi ve koruyucu aşısı bulunmayan bir sendromdur. Etkeni HIV (insan Bağışıklık Yetmezliği Virüsü) isimli bir virüsdür. Günümüz koşullarında en ideal olan davranış HIV/AIDS'den korunmaktır. HIV / AIDS'den korunmanın en önemli yolu ise, bu konuda en iyi şekilde eğitilmek ve öğrenilen bilgileri günlük yaşamda sağlıklı bir şekilde kullanabilmektir.

Yaptığımız bu çalışmayla, HIV/AIDS'den korunmada, Ödemiş Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik Bölümünde okuyan genç hemşire adaylarına verilecek konuyla ilgili özel bir eğitimin ne kadar önemli olduğu kanıtlanmaya çalışılmıştır. Bu araştırma, 2000 yılının Mart ayında gerçekleştirilmiş, tanımlayıcı ve müdahale edici bir çalışmadır.

Çalışmanın sonucunda, hemşirelik öğrencilerinin yaşlarının artmasına paralel olarak HIV/AIDS bilgi düzeyi yeterliliklerinde anlamlı bir artış görülmemiştir ($\chi^2 = -5,840$) ($p > 0,05$). Fakat, öğrencilerin sınıfları arttıkça, bilgi düzeylerinin de anlamlı olarak arttığı saptanmıştır ($\chi^2 = 8,568$) ($p < 0,05$). Eğitim sonrası öğrencilerin % 100'nün HIV/AIDS konusunda yeterli bilgi düzeyinde olduğu saptanmıştır. Eğitim sonrasında, HIV/AIDS konusunda yeterli bilgiye sahip öğrencilerin sayısında görülen % 60,2'lik artış istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Mc Nemar $\chi^2 = 66,014$) ($p < 0,001$)

SUMMARY

AIDS (Acquired Immuno Deficiency Syndrome) is still an incurable disease, and spreading on Earth very fast. There's also no vaccine of AIDS. For this reason, a well designed HIV/AIDS education program should be given to individuals, and these individuals should be convinced to apply their HIV /AIDS knowledge to their daily lives.

By the help of this research, we try to prove the importance of a spesific HIV/AIDS education program for protecting the nursing students from AIDS disease. This research, which is a descriptive and analitic study, has been performed at Nursing Department of Ege University Ödemiş Health School, in March of 2000.

Yazışma adresi: Sencer Ozan Toker, Ege Üniversitesi
Ödemiş Sağlık Yüksekokulu, İzmir.

Makalenin geliş tarihi: 30.10.2000; kabul tarihi: 12. 06. 2001

The increase at the ages of the nursing students has not increased the level of HIV / AIDS knowledge statistically significant ($X^2 = 5,840$) ($p > 0,05$). But, the increase at the class level of the students has increased the level of HIV / AIDS knowledge statistically significant ($X^2 = 8,568$) ($p < 0,05$). After the HIV /AIDS education program, 100 percent of the students had enough knowledge level. 60.2 percent increase at the number of the students. who had enough knowledge about HIV /AIDS, has been found statistically significant ($Mc Nennar X^2 = 66,014$) ($p < 0,001$).

GİRİŞ

Acquired Immuno Deficiency Syndrome, kısaca AIDS olarak isimlendirilen bir sendromdur. Türkçesi Edinsel Bağışıklık Yetmezliği Sendromu olarak ifade edilen bu sendromu, çağımızın en korkunç hastalıklarından biri olarak nitelendirebiliriz. "Gülümseyen Ölüm" olarak da adlandırılan AIDS hastalığının etkeni ise Human Immunodeficiency Virüs (HIV)'dir. Bu virüsün bilinen iki tipi vardır. HIV-1 dünyada en yaygın görülen AIDS etkeni virüsüdür. HIV-2 ise daha nadir görülür ve esas olarak Batı Afrika'da sıkça rastlanır (1, 2).

AIDS. kişiyi hastalıklara karşı koruyan bağışıklık sisteminin zayıflamasından dolayı ortaya çıkan hastalıklar kombinasyonu için kullanılan tıbbi bir tanımdır. Bağışıklık yetmezliği, HIV'in neden olduğu enfeksiyon sonrası ortaya çıkar. Bu virüs insanın bağışıklık sistemini bozarak, vücudun normalde dirençli olduğu birçok hastalığa karşı kendini koruyamamasına neden olur. Bağışıklığını kaybetmiş olan insan vücudu, herhangi bir basit solunum yolu enfeksiyonuna, mantar enfeksiyonlarına ve benzerlerine kolayca yenik düşebilmektedir. AIDS, HIV enfeksiyonunun son safhasıdır! (2, 3).

Tüm dünyada hızla yayılmakta olan HIV / AIDS'in epidemiyolojik karakteri şöyle belirtilebilir:

- HIV / AIDS her yaştaki insanda görülebilmektedir,
- Kadınlarda ve erkeklerde, yani her iki cinstede görülebilmektedir.
- Kan yoluyla ve cinsel ilişkiyle hızla yayılabilmektedir.
- HIV / AIDS'in kesin tedavisi halen yoktur.
- Henüz HIV / AIDS'in koruyucu bir aşısı da mevcut değildir.

AIDS virüsünü kanında taşıyan kişi ya AIDS taşıyıcısı, ya da AIDS hastası konumundadır. AIDS taşıyıcısı olan bir kişi, hiçbir klinik belirti göstermeden toplum içinde yaşayabilmektedir. Fakat, belli bir süre sonunda (ortalama 2 ila 8 yıl) taşıyıcı kişi, çeşitli klinik belirtiler göstererek AIDS hastası olmaktadır. AIDS hastasını bekleyen kesin son ise ölümdür (3, 4).

HIV /AIDS'in Bulaşma Yolları:

- 1) Cinsel ilişki; kanında HIV taşıyan kişiyle cinsel ilişkide (anal vajinal veya oral) bulunmakla HIV bulaşabilir.
- 2) Kan Yoluyla; HIV / AIDS'li kişinin kan, kan ürünleri, doku veya organlarının nakliyle bulaşabilir.
- 3) HIV / AIDS'li anneden gebeliği süresince veya doğum esnasında bebeğe HIV geçebilmektedir. Daha az oranda

olmakla beraber, HIV / AIDS'li annenin bebeği emzirmesiyle (anne sütüyle) bebeğe HIV bulaşabilir.

HIV/AIDS Nasıl Bulaşmaz?

El sıkışma, sosyal (yanaktan yanağa) öpüşme, kucaklaşma, başkasının giysisini giyme gibi günlük yaşamdaki olağan davranışlarla HIV / AIDS bulaşmaz. Tükrük, göz yaşı, ter, öksürük, aksırıkla HIV bulaşması söz konusu değildir. Yiyeceklerle, aynı tabak, çatal, kaşık, bardak, aynı tuvalet ve banyoyu kullanma, telefon ve benzerlerini kullanmakla HIV / AIDS bulaşmamaktadır. Toplu taşıma araçlarında olduğu gibi ortak ve kalabalık mekanlarda bulunmakla da HIV / AIDS bulaşmaz. Sivrisinek ve her türlü böceğin sokmasıyla da HIV'in bulaşmadığı kanıtlanmıştır (4, 5, 6).

Tüm sağlık personelinin ve özellikle hasta bakımında çok önemli rolü olan hemşirelerin HIV / AIDS'li hastaların bakımını üstlenmemeleri tıbbi etik açısından kabul edilemez bir durumdur. Sağlık ekibinde çok önemli bir rolü olan hemşireye, hem koruyucu sağlık hizmetleri, hem de tedavi alanında önemli görevler düşmektedir. Hemşirenin koruyucu sağlık hizmetleri alanındaki en önemli etkinliği eğitimidir. Eğitimcilik fonksiyonunu yerine getirebilmesi için sağlıkla ilgili her konuda yeterli düzeyde bilgi sahibi olması gerekir. Bu konuların başında ise hem ülkemiz hem de dünyamız açısından önemli bir sorun teşkil eden AIDS hastalığı gelmektedir (7, 8, 9).

Yapılan araştırmalar hekim ve hemşirelerin HIV / AIDS bilgilerinin genelde yetersiz olduğunu göstermektedir. Çeşitli araştırmacılar, mezun hemşireler ile yaptıkları çalışmalarda, bilgilenmenin, hemşirelerin HIV / AIDS'li hastalara karşı daha olumlu tutum geliştirmelerini sağladığını saptamışlardır. Ayrıca, yapılan başka bir araştırmada ise, HIV / AIDS konusundaki bilgi eksikliğinin korku ve anksiyeteye neden olduğu, bu nedenle hemşirelerin hasta bakımını red ettikleri ileri sürülmektedir. Hemşirelerin HIV / AIDS'li hastalara kaliteli ve güvenli bakım verebilmeleri, kendilerini de hastalıktan koruyabilmeleri!, hastalara karşı olan reaksiyon ve tutumlarını tanımlarının ancak planlı eğitim programlarıyla gerçekleşeceği unutulmamalıdır (9, 10).

Araştırmanın Amaçları ve Konusu:

HIV / AIDS ilk tanımlandığı günden beri, bütün tıp dünyasının en çok ilgisini çeken hastalıklardan biri olmuştur. Ayrıca, Dünya'da ve Türkiye'de yaşayan insanların,

özellikle de gençlerin ve sağlık çalışanlarının HIV / AIDS bilgi düzeylerini saptamaya yönelik çok fazla sayıda araştırma mevcut değildir. Daha da önemlisi, yeni kurulmuş olan Sağlık Yüksekokulu öğrencilerine yönelik bu tür bir çalışmaya rastlanmamıştır. Yapılan bu araştırmada, Ege Üniversitesi Ödemiş Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik Bölümü'nde okuyan tüm öğrencilerin HIV / AIDS hakkındaki bilgi düzeylerinin, HIV / AIDS konulu bir eğitim programı öncesinde ve sonrasındaki durumunun değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu çalışma kapsamında, gerçekleştirilecek olan HIV / AIDS konulu eğitim faaliyetlerinin, Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik Bölümü Öğrencilerinin bu konudaki bilgi düzeylerini nasıl etkileyeceği de değerlendirilecektir.

Ayrıca, HIV / AIDS eğitimi açısından Sağlık Yüksekokulu Öğrencilerine uygun bir eğitim modelinin geliştirilmesi amaçlanmış ve bu model çerçevesinde, Ödemiş Sağlık Yüksekokulu'ndaki toplam 113 öğrenciye gereken HIV / AIDS konulu eğitimin 1 hafta içinde verilmesi planlanmıştır.

Sonuç olarak, dünyanın ve ülkemizin toplum sağlığı sorunlarına ilişkin en önemli çözüm faaliyetleri arasında önceliği olan ve HIV / AIDS konulu sağlık eğitimi çalışmalarına, eğitimin dizaynı, tekniği ve etkinliğinin ölçülmesi açısından örnek bir çalışma yapılarak katkıda bulunmak amaçlanmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırma ile İlgili Kurulmuş Olan Hipotezler:

- 1) E.Ü. Ödemiş Sağlık Yüksekokulu öğrencilerinin HIV / AIDS eğitiminden önceki bilgileri ile eğitimden sonraki bilgileri farklı olacaktır. Bu da eğitimin etkinliğini ölçecektir.
- 2) Sağlık Yüksekokulu öğrencilerinin, kırsal veya kentsel kökenli olmalarına, yaşlarına, buldukları sınıflara, anne ve babalarının eğitim durumlarına ve ailelerinin sosyo-ekonomik düzeylerine göre eğitim öncesindeki HIV / AIDS bilgi düzeylerinde farklılıklar olacaktır.

Araştırmanın Yöntemi:

Bu araştırma, Ege Üniversitesi Ödemiş Sağlık Yüksekokulu öğrencilerinin HIV / AIDS bilgi düzeylerini, konuyla ilgili eğitim öncesi ve sonrasında incelemek üzere, tanımlayıcı ve müdahale edici olarak planlanmıştır (11).

Araştırmanın Gerçekleştirildiği Yer ve Zaman:

Bu araştırma, 2000 yılının Mart ayı içinde, İzmir ilinin Ödemiş ilçesindeki, Sağlık Yüksekokulu'nda gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında, HIV/AIDS eğitimi öncesi öğrencilerin bilgi düzeylerini ölçmeye yönelik anket uygulaması 06.Mart.2000 tarihinde yapılmıştır. Bu uy-

gulamadan sonra, 08, 09, 10.Mart.2000 tarihlerinde de 3 ayrı seansda konuyla ilgili eğitim çalışmaları yapılmıştır. Son olarak da, eğitimler bittikten 10 gün sonra, 20. Mart. 2000 tarihinde HIV / AIDS eğitimi sonrası öğrencilerin bilgi düzeyleri aynı anketle tekrar değerlendirilmiştir.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi:

Bu araştırmanın evreni, Ege Üniversitesi Ödemiş Sağlık Yüksekokulu'nda okuyan öğrencilerin tümüdür. Evreni oluşturan toplam öğrenci sayısı 113 kız öğrencidir. Bu öğrencilerin hepsi Hemşirelik Bölümü'nde okumakta olup. 42'si İngilizce Hazırlık, 40'ı 1. Sınıf, 31'si ise 2 Sınıf öğrencisidir. Araştırmaya evreni oluşturan öğrencilerin tümü alınmış olduğundan herhangi bir örnekleme yöntemi uygulanmamıştır.

Araştırmanın Değişkenleri :

Araştırmanın Bağımlı Değişkenleri: E.Ü. Ödemiş Sağlık Yüksekokulu'nda okuyan, 1999 -2000 eğitim-öğretim yılında öğrenci olan ve yaşları 18 ila 21 arasında değişen Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin, HIV / AIDS hakkındaki bilgi düzeyleri ve bu hastalığa yönelik tutumlarıdır.

Araştırmanın Bağımsız Değişkenleri: öğrencilerin yaşları, sınıfları, annelerinin eğitim durumu, babalarının eğitim durumu, ailenin sosyo-ekonomik durumu, öğrencinin kırsal veya kentsel kökenli olması ve HIV / AIDS Eğitimidir.

Araştırmayla İlgili Veri Toplama :

Araştırmayla ilgili veriler, araştırmacılar tarafından ilgili anketlerin gözlem altında yanıtlanması yöntemiyle toplanmıştır. Çalışma kapsamındaki 113 öğrencinin tümüne. daha önce başka saha çalışmalarında kullanılmış ve pilot çalışmaları yapılmış 3 ayrı anketten faydalanılarak geliştirilmiş yeni bir anket uygulanmıştır, ilgili anket HIV / AIDS eğitiminden önce 06.Mart.2000 tarihinde ilk kez, ve yine eğitim sonrası olmak üzere 20.Mart.2000 tarihinde ikinci kez uygulanmıştır. Anketin başlangıç kısmında ankete katılanların sosyo-demografik özelliklerini belirleyen 9 ayrı soru mevcut olup, takiben bilgi düzeylerini ölçmeye yönelik olarak da 19 ayrı soru sorulmuştur. Anket uygulanırken öğrencilerden isimlerini yazmamaları istenmiştir; fakat, her anket kağıdı kişiye özel olarak sınıf listesinden faydalanılarak kodlandırılmıştır. Öğrencilerin isimlerinin yerine ilgili kod numaraları kullanılmış ve tüm değerlendirmelerde kodlandırılmış anket kağıtlarından yararlanılmıştır (8, 9, 14).

Araştırma Verilerinin Değerlendirilmesi :

Araştırmamızın sosyo-demografik bulguları, sayısal ve yüzde değerler haline dönüştürülmüş ve tablo halinde belirtilmiştir. Anket kapsamındaki bilgi düzeyini ölçmeye yönelik toplam 19 soru çoktan seçmeli olarak hazırlanmıştır. Her sorunun 1 doğru cevabı mevcuttur. 19 sorunun

15 ve daha fazlasını doğru cevaplayanların HIV / AIDS bilgi düzeyleri yeterli kabul edilmiştir.

öğrencilerin HIV / AIDS eğitimi öncesinde, bilgi düzeyindeki yeterliliğe, araştırmamızın bağımsız değişkenlerinin etkisinin de olup olmadığı araştırılmıştır. Bu araştırma aşamasında istatistiksel olarak, "ki-kare testleri" kullanılarak veriler analiz edilmiştir.

Öğrencilerden HIV / AIDS eğitiminden önceki bilgi düzeyi yeterli olanların yüzdesi ile, eğitimden sonraki bilgi düzeyi yeterli olanların yüzdesinin arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı araştırılmıştır. Bu aşamada, "Mc Nemar Testi" uygulanmıştır, istatistiksel değerlendirmeler yapılırken "SPSS 9.0 for Windows" paket programı kullanılmıştır.

Öğrencilere Verilen HIV/AIDS Eğitiminin İçeriği:

E.Ü. Ödemiş Sağlık Yüksekokulu öğrencilerine verilen HIV / AIDS eğitiminde "klasik konferans" yönteminin yanısıra, çağdaş iletişim ve eğitim tekniklerinden de yararlanılmıştır. Konuyla ilgili bilgiler saydamlar hazırlanarak tepegöz cihazı yardımıyla sunulmuştur. Ayrıca, konuyla ilgili toplam 40 adetlik bir slayt seti hazırlanarak eğitimde kullanılmıştır. HIV / AIDS konusunda gönüllü çalışan çeşitli kuruluşlardan (AIDS ile Mücadele Derneği, AIDS ile Savaşım Derneği, AIDS & Mobility Project vb.) temin edilen yazılı broşür ve kitapçıklar öğrencilere dağıtılmıştır. Yine bu eğitime yönelik, 50 x 70 cm. ebatlarında özel bir poster hazırlanıp okulun girişine asılmıştır. Yapılan eğitim sonrasında bilgilendirilmiş olan tüm öğrencilere HIV / AIDS'in simgesi olan birer adet kırmızı kordele yakalarına takılmak üzere verilmiştir.

Tüm öğrencilere 3 ayrı seansta eğitim verilmiştir. Hazırlık sınıfından toplam 42, 1. sınıftan toplam 40, 2. sınıftan da toplam 31 öğrenciden oluşan 3 ayrı grubun her birine ortalama 30 - 40 dakika süren bir eğitim seansı uygulanmıştır. Eğitim programı sırasında tüm öğrencilerin konuyla çok ilgili oldukları gözlenmiştir. Eğitim sonrasında öğrencilerin sorularına daha çok yönelmek, soru-cevap yöntemine ağırlık vermek eğitimi daha verimli hale getirmiştir. Yapılan HIV / AIDS ile ilgili sunumlardan sonraki aşamada, öğrencilerin HIV / AIDS eğitimine daha da aktif katılımları sağlanmıştır. Bu doğrultuda "role-playing" yöntemiyle öğrencilerin HIV / AIDS konusunda günlük ve iş yaşamlarında karşılaşılabilecekleri bazı durumlara karşı, nasıl hareket edecekleri ve ne gibi tepkiler verebilecekleri saptanılmaya çalışılmıştır.

BULGULAR

Araştırma kapsamındaki Sağlık Yüksekokulu Öğrencilerinin hepsi kız öğrenci olup, hemşirelik bölümünde eğitimlerine devam etmektedirler. Öğrencilerin yaşları 18 ila 21 arasında değişmektedir. Yaş ortalamaları ise 19,28 ±

0,08'dir. Öğrenciler İngilizce Hazırlık, 1. ve 2. Sınıf öğrencileri olup, sınıflara dağılım oranları birbirine yakındır. Öğrencilerin anne ve babalarının eğitim durumları incelendiğinde, annelerinin % 74,3'ü, babalarının ise % 60,2'si ilk ve orta öğretim mezunlardır. Ayrıca, öğrencilerin % 78,8'i ailelerinin sosyo-ekonomik durumlarının orta halli olduğunu belirtmişlerdir. Öğrencilerin ilkokulu, ortaokulu, liseyi bitirdikleri ve son 10 yıldır yaşamakta oldukları yerler incelendiğinde ise çoğunluğunun kent kökenli olduğu anlaşılmıştır (Tablo 1).

Tablo 1. Araştırma kapsamındaki öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri

Sosyo-Demografik Özellikler	Sayı	Yüzde
Yaşlar		
18	27	23.9
19	37	32.7
20	39	34.5
21	10	8.8
Sınıf		
Hazırlık	42	37.2
1	40	35.4
2	31	27.4
Annenin Eğitim Durumu		
Okur- yazar değil	14	12.4
ilk-orta	84	74.3
Lise	10	8.8
Üniversite	5	4.4
Babanın Eğitim Durumu		
Okur- yazar değil	0	0.0
ilk -orta	68	60.2
Lise	35	31.0
Üniversite	10	8.8
Ailenin Sosyo-Ekonomik Düzeyi		
Düşük	17	15.0
Orta	89	78.8
Yüksek	7	6.2
Öğrencinin İlkokulu Bitirdiği Yer		
Kentsel	61	54.0
Kırsal	52	46.0
Öğrencinin Ortaokulu Bitirdiği Yer		
Kentsel	70	61.9
Kırsal	43	38.1
Öğrencinin Liseyi Bitirdiği Yer		
Kentsel	71	62.8
Kırsal	42	37.2
Öğrencinin Son 10 Yıldır Yaşadığı Yer		
Kentsel	71	62,8
Kırsal	42	37.2
TOPLAM	113	100,0

Anket sonuçlarının değerlendirme aşamasında, HIV / AIDS bilgi düzeyini ölçmeyi amaçlayan toplam 19 sorunun 15 ve daha fazlasını doğru cevaplayanların konuyla ilgili bilgi düzeyleri yeterli kabul edilmiştir. Araştırma kapsamındaki tüm öğrenciler açısından yapılan değerlendirmeye göre, eğitim öncesinde 45 öğrencinin (tüm öğrencilerin % 39,8'inin) konu hakkındaki bilgi düzeyleri yeterli bulunmuştur. 68 öğrencinin ise (tüm öğrencilerin % 60,2'si) bilgi düzeyleri eğitim öncesinde yetersizdir (Tablo 2). Yapılan eğitim sonrasında, 113 öğrencinin (tüm öğrencilerin % 100,0'ünün) AIDS konusunda yeterli bilgi düzeyinde olduğu saptanmıştır. Böylece, yapılan HIV / AIDS eğitimi sonrası, yeterli bilgi düzeyine sahip öğren-

çilerin sayısındaki % 60,2'lik artış istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Mc Nemar $X^2 = 66,014$) ($p < 0,001$).

Tablo 2. Araştırmaya katılan toplam 113 öğrencinin HIV / AIDS eğitimi öncesi ve sonrası, bilgi düzeylerinin yeterli veya yetersiz olarak değerlendirilmesi

EĞİTİMDEN ÖNCE(*)	EĞİTİMDEN SONRA (**)		TOPLAM
	YETERLİ (**)	YETERSİZ (**)	
YETERLİ (*)	45 (% 39,8)	0	45 (% 39,8)
YETERSİZ (*)	68 (% 60,2)	0	68 (% 60,2)
TOPLAM	113 (% 100,0)	0	113 (% 100,0)

(Mc Nemar $X^2 = 66,014$) (sd = 1) ($p < 0,001$)

(*) Eğitimden öncesi için satırları değerlendiriniz.

(**) Eğitimden sonrası için sütunları değerlendiriniz.

Eğitim öncesinde, öğrencilerin sosyo-demografik özellikleriyle HIV / AIDS bilgi düzeylerinin yeterli veya yetersiz olması arasında, istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olup olmadığı da değerlendirilmiştir.

Öğrencilerin HIV / AIDS bilgi düzeylerinin yeterli olup olmamasının yaşlarıyla (yaş bağımsız değişkeni ile) olan ilişkisi araştırıldığında, istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. En fazla 18 yaşındaki öğrencilerin bilgi düzeyleri yetersiz olarak saptanmıştır. 18 yaşındaki öğrencilerin % 74,1'nin bilgi düzeyleri yetersiz, % 25,9'unun ise bilgi düzeyleri yeterlidir. 19 ve 20 yaşlarındaki öğrencilerde ise, yaşın artışına paralel olarak bilgi düzeylerinde de bir artış olduğu gözlenmekle birlikte, 21 yaşındaki öğrencilerde ise tam tersine bilgi düzeylerinde belirgin bir azalma görülmüştür. Sonuç olarak, öğrencilerin yaşlarındaki artışa paralel olarak HIV/AIDS bilgi düzeylerinde ve yeterlilik oranlarında, istatistiksel olarak anlamlı bir artış olmamıştır (Tablo 3).

Tablo 3. Öğrencilerin bilgi düzeylerinin yeterli veya yetersiz olmasının yaşlara göre dağılımı

YAŞ	BİLGİ DÜZEYİ				TOPLAM	
	Yeterli		Yetersiz		Sayı	Yüzde
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde		
18	7	25,9	20	74,1	27	23,9
19	14	37,8	23	62,2	37	32,7
20	21	53,8	18	46,2	39	34,5
21	3	30,0	7	70,0	10	8,9
TOPLAM	45	39,8	68	60,2	113	100,0

($X^2 = 5,840$) (sd = 3) ($p > 0,05$)

Öğrencilerin HIV / AIDS bilgi düzeylerinin yeterli olup olmamasının buldukları sınıfa göre (sınıf bağımsız değişkeni ile) ilişkisi araştırıldığında, öğrencilerin sınıfları arttıkça, bilgi düzeylerindeki yeterlilikte de istatistiksel

olarak anlamlı bir artış görülmüştür ($X^2 = 8,568$) ($p < 0,05$). Hazırlık sınıfı öğrencilerinin % 28,6'sının HIV/AIDS bilgi düzeyleri yeterli bulunmuşken, 1. Sınıf öğrencilerinin % 35,0'nin, 2. Sınıf öğrencilerinin ise % 61,3'nün bilgi düzeyleri yeterlidir (Tablo 4).

Tablo 4. Öğrencilerin HIV / AIDS bilgi düzeylerinin yeterli veya yetersiz olmasının Buldukları sınıfa göre dağılımı.

Sınıf	Bilgi Düzeyi				TOPLAM	
	Yeterli		Yetersiz		Sayı	Yüzde
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde		
Hazırlık	12	28,6	30	71,4	42	37,2
1. Sınıf	14	35,0	26	65,0	40	35,4
2. Sınıf	19	61,3	12	38,7	31	27,4
TOPLAM	45	39,8	68	60,2	113	100,0

($X^2 = 8,568$) (sd = 2) ($p < 0,05$)

Tablo 5. Öğrencilerin HIV / AIDS bilgi düzeylerinin yeterli veya yetersiz olmasının, ilkököl, ortaokul ve liseyi bitirdikleri yerlerle, üniversiteye başlamadan önce son 10 yıldır yaşadıkları yerlere göre dağılımı

	Bilgi Düzeyi				istatistiksel Değerlendirme
	Yeterli		Ye tersiz		
ilkokulun Bittiği Yer	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	
Kentsel	33	54,1	28	45,9	$X^2 = 11,272$
Kırsal	12	23,1	40	76,9	sd = 1
					$p < 0,001$
Ortaokulun Bittiği Yer	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	
Kentsel	35	50,0	35	50,0	$X^2 = 7,950$
Kırsal	10	23,2	33	76,8	sd = 1
					$p < 0,005$
Lisenin Bittiği Yer	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	
Kentsel	35	49,3	36	50,7	$X^2 = 7,153$
Kırsal	10	23,8	32	76,2	sd = 1
					$p < 0,01$
Son 10 Yıldır Yaşanılan Yer	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	
Kentsel	35	49,3	36	50,7	$X^2 = 7,153$
Kırsal	10	23,8	32	76,2	sd = 1
					$p < 0,01$
TOPLAM	45	39,8	68	60,2	

Öğrencilerin ilkökulu, ortaokulu ve liseyi bitirdikleri yerlerle, üniversiteye başlamadan önce son 10 yıldır yaşadıkları yerler incelendiğinde, çoğunluğunun kentsel kökenli olduğunu anlıyoruz. Ayrıca kentsel kökenli öğrencilerin, HIV / AIDS bilgi düzeyleri yeterliliğinin, kırsal kökenli öğrencilerden istatistiksel olarak anlamlı bir düzeyde daha iyi olduğu görülmektedir (Tablo 5).

Yapılan ayrı bir değerlendirme sonucunda da, öğrencilerin bilgi düzeylerinin yeterli veya yetersiz olmasının, anne babanın eğitim durumları ve ailenin sosyo-ekonomik düzeyi ile istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkisi olmadığı saptanmıştır (Tablo 6).

Tablo 6. Öğrencilerin HIV / AIDS bilgi düzeylerinin yeterli veya yetersiz olmasının ebeveynlerin eğitim durumları ve ailenin sosyo-ekonomik düzeyine göre dağıtımı

Annenin Eğitim Durumu	Bilgi Düzeyi		İstatistiksel Değerlendirme		
	Yeterli	Yetersiz	Sayı	Yüzde	
Okur-Yazar Değil	6	42,8	8	57,2	$X^2 = 2,558$ $Sd = T$ $P > 0,05$
İlk-Orta	34	40,5	50	59,5	
Lise	2	20,0	8	80,0	
Üniversite	3	60,0	2	40,0	
Babanın Eğitim Durumu					
Okur-Yazar Değil	0	0,0	0	0,0	$X^2 = 1,866$ $sd = 3$ $P > 0,05$
İlk-Orta	29	42,6	39	57,4	
Lise	14	40,0	21	60,0	
Üniversite	2	20,0	8	80,0	
Ailenin Sosyo - Ekonomik Düzeyi					
Düşük	9	52,9	8	47,1	$X^2 = 1,527$ $sd = 2$ $P > 0,05$
Orta	33	37,1	56	62,9	
Yüksek	3	42,8	4	57,2	
TOPLAM	45	39,8	68	60,2	

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu çalışmanın sonuçları değerlendirilirken, HIV / AIDS eğitimi yapılmadan önceki aşamada çeşitli bağımsız değişkenlerin öğrencilerin konuyla ilgili bilgi düzeylerini etkileyip etkilemedikleri araştırılmıştır. Buna göre, öğrencilerin yaşlarının artmasına paralel olarak bilgi düzeylerinin daha iyi olması beklenirken, yaşın artmasının bilgi düzeyini anlamlı bir şekilde etkilemediği görülmüştür. Oysa, Okumuş ve arkadaşları, Kaya ve arkadaşlarının çalışmalarında hemşire ve ebelerin HIV / AIDS bilgi düzeylerinin, yaşlarının artışına paralel olarak anlamlı bir şekilde daha iyi olduğu saptanmıştır (10, 14). Toker ve Doğan'ının çalışmasında ise lise öğrencilerinin yaşlarının artışına bağlı olarak AIDS bilgi düzeylerinin de istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde arttığı gösterilmiştir (8).

Bu araştırma kapsamındaki öğrencilerin sınıfları arttıkça, HIV / AIDS bilgi düzeylerindeki yeterlilikde de istatistiksel olarak anlamlı bir artış kaydedilmiştir. Yapılan birçok çalışmada da benzer sonuçlar söz konusudur (4, 5, 9, 10). Yapılan çalışmaya dahil öğrencilerimizin çoğunlukla kentsel kökenli oldukları ve kentsel kökenli öğrencilerin HIV / AIDS bilgi düzeylerinin kırsal kökenli öğrencilerden daha iyi olduğu gerçeği istatistiksel olarak da anlamlı bir şekilde ortaya konmuştur. Fakat, anne ve babalarının eğitim durumları ile ailelerinin sosyo-ekonomik düzeyleri, öğrencilerin HIV / AIDS bilgi düzeylerini anlamlı bir şekilde etkilememektedir. Plant, Mc Caig ve arkadaşları, Jemmott ve arkadaşları da bu hususlarda benzer sonuçlar elde etmişlerdir (12, 13, 15).

Çalışmamızda, yapılan HIV / AIDS eğitimi sonrasındaki aşamada da öğrencilerin bilgi düzeylerindeki artış istatistiksel olarak çok anlamlı bulunmuştur. Sağlık eğitimi verilen bir Yüksekokulda tüm öğrencilerin bu konudaki bilgi düzeyleri çok iyi olmalı, konuyla ilgili olarak bilgilerinde en küçük bir eksiklik olmamalıdır. Teorik anlamda mükemmel olan HIV / AIDS bilgi düzeyleri, gençlerin ve öğrencilerin bu konuya yönelik tutum ve davranışlarında da olumlu değişimler yaratmalıdır.

Dünyada yapılan çeşitli araştırmalar, genç yaşta insanoğullarının yeni başlayan cinsel yaşamlarında, cinsel temasla bulaşan hastalıkları ve özellikle de HIV / AIDS'i düşünmeden davrandıklarını ve bu hastalığı kendilerinden uzakta gördüklerini göstermiştir. Bu duruma sebep olan en önemli faktör ise, bilgi düzeylerindeki yetersizliklerdir. Bu durum da halk sağlığı yönünden çeşitli sakıncalar oluşturmaktadır (12, 13, 14).

Yapılan bu çalışma sonucunda, gençlik döneminde olan Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin de HIV / AIDS açısından daha özel ve detaylı bir eğitime ihtiyaçları olduğu anlaşılmaktadır. Bu eğitimin, hasta bakımı verirken hem kendilerini korumaları hem de ileride diğer insanları HIV / AIDS konusunda doğru bilgilendirebilmeleri için çok büyük bir önemi vardır. Yapılan çeşitli çalışmalardan da anlaşılacağı üzere, HIV / AIDS konusunda hemşirelik öğrencilerinin yanısıra, mezun olup halihazırda çalışan ebe-hemşirelerin ve hemşirelerin de bu konu açısından önemli düzeyde bilgi açıkları söz konusudur. Hemşirelik öğrencilerinin daha çok HIV / AIDS'in bulaşma ve korunma yolları yönünden bilgi açıklarının olduğu yapılan çeşitli araştırmalar sonucu ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla hem öğrenci olan hem de sahada ve hastanelerde çalışan hemşirelerin bu konuda özel olarak hazırlanmış eğitim programlarına ihtiyaçları vardır (12, 14, 15). Her türlü eğitim faaliyetinde olduğu gibi HIV / AIDS eğitimi sonucunda da, öğrencilerin bilgi düzeylerini olumlu yönde arttırmanın yanısıra, onların

konu ile ilgili tutum ve davranışlarını da olumlu yönde değiştirmek hedeflenmelidir.

Gençler, yaşamlarının bazı dönemlerinde büyük değişimler yaşayabilmektedirler. Bu değişim süreçlerinde, cinsel deneyimlerin başlaması, alkol ve uyuşturucu kullanımı gibi davranış biçimlerinin seçilmesi, gençleri HIV / AIDS açısından daha riskli bir konuma getirebilmektedir. Tüm dünyada görülen AIDS vakalarının % 50'sinin 25 yaş altı gençlerde olması dikkat çekicidir (7).

Gençlerin yanısıra sağlık sektöründe çalışan kişiler de HIV / AIDS açısından ayrı bir risk grubunu oluşturmaktadır. Bu risk grubunun içinde hastalarla yakın temas içinde olan hemşirelerin ve hemşirelik öğrencilerinin de olduğu bilinmektedir. Hem yaşlarının genç olması hem de mesleki açıdan risk altında olmalarından dolayı, hemşirelik öğrencilerine normal müfredat programlarındaki mesleki derslerinin yanısıra, HIV/AIDS'e yönelik ayrı olarak düzenlenmiş spesifik bir eğitim ve öğretim programının da uygulanması gereklidir.

KAYNAKLAR

1. T. C. Sağlık Bakanlığı. Ana-Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması (AÇSAP) Genel Müdürlüğü Web Sayfaları: <http://www.acsap.saglik.gov.tr/std/aids.htm>. 09.01.2000: 1-4.
2. T. C. Sağlık Bakanlığı Web sayfaları: <http://www.saglik.gov.tr/> 15.04.2000: 1.
3. Toker S O, AIDS ile ilgili Bilgilenmeye Devam Edelim. Sağlık ve Sosyal Yardım Vakfı Dergisi, 1995; 5 (3) : 2-9.
4. Rathus S A, Boughn S. AIDS - What Every Student Needs to Know. Orlando: Harcourt Brace College Publishers, 1993: 34-35.
5. Burke D S, Human Immunodeficiency Virüs Infections in Teenagers. JAMA, 1990; 263: 2074.
6. Clemente R J Comparison of AIDS Knowledge, Attitudes, and Behaviours among Incarcerated Adolescents and a Public School Sample in San Francisco. Am. J. Pub. Health, 1991; 81 (5) : 628.
7. Türkiye'de ve Dünya'da HIV/AIDS Durumu. AIDS Dergisi (Turkish J. AIDS), 2000; 8 (13) : 1-6.
8. Toker S.O. Doğan F. Lise Öğrencilerine Verilebilecek AIDS Eğitimi ile ilgili Öneriler ve Bir AIDS Bilgi Düzeyi Anketi. Sağlık ve Sosyal Yardım Vakfı Dergisi, 1997; 7 (1): 3-7.
9. Stanford J. Knowledge and Attitude to AIDS. Nursing Times, 1998; 84: 24.
10. Okumuş H, Mete S, Uysal Ü. Ebe ve Hemşirelerin HIV/AIDS'e ilişkin Bilgi ve Tutumları. AIDS Dergisi, 1996; 3 (6) : 52.
11. Saunders B D Trapp R.G. Basic and Clinical Biostatistics. USA: Appleton & Lange Publication, 1990.
12. Plant M F, AIDS Related Experience Knowledge, Attitudes and Beliefs among Nurses in an Area with a High Rate of Infection. J Adv.Nurs. 1993; Volume 18.
13. MCCaig L F, Hardy A.M, Winn D M Knowledge about AIDS and HIV in the US Adult Population; Influence of the Local Incidence of AIDS. Am. J. Pub Health, 1991; 81 (12) : 1591-1595.
14. Kaya D, Köşgeroğlu N, Fıçıcı E. Hemşirelerin AIDS'e ilişkin Bilgi Düzeylerinin Araştırılması. AIDS (Turkish J. AIDS) 2000: S (13) 48-53.
15. Jemmott S L, Jemmott B J, Collins M C Predicting AIDS Patient Care Infections among Nursing Students. Nursing Research. 1992; 41 (3): 172-177.